

LAKIALOITE 100/2002 vp

Laki lasten kotihoidon ja yksityisen hoidon tuesta annetun lain 13 §:n ja työsopimuslain 4 luvun 4 §:n muuttamisesta

Eduskunnalle

Isien ja äitien, lapsiperheiden vanhempien, työsäkäynti on yleisempää kuin muissa kotitalouksissa. Myös heidän viikoittainen työpanoksensa (64 h/vk) on suurempi kuin työikäisten lapsettomien parien (48 h/vk). Stakesin tutkimuksesta "Mikä lapsiamme uhkaa" ilmenee, että noin 250 000 lapsen vanhemmat tekevät ylipitkää työviikkoa ja joka viidennen lapsen molemmat vanhemmat työskentelevät epätyypillisinä aikoina. Työsuojelupiirien tuoreen selvityksen mukaan työpaikoilla rikotaan edelleen suhteellisen yleisesti työaikalainsäädäntöä työnantajan vaatimuksesta, työn vaativuudesta tai lisäansioiden tarpeesta johtuen. Lasten näkökulmasta merkittävä osa elintaso on mahdollisuus viettää aikaa oman vanhemman kanssa omassa kodissa. Työn jakautumisen kannalta voidaan pitää merkittävänä epäkohtana, että juuri isät ja äidit tekevät paljon työtä kodin ulkopuolella, enemmän kuin muut miehet ja naiset keskimäärin.

Vanhemmat tekevät lasten hoidon vuoksi varsin vähän järjestelyjä työaikoihinsa, esimerkiksi lyhentämällä päivittäistä tai viikottaista työaikaa. Työajan lyhentäminen on mahdollista alle 3-vuotiaiden vanhemmille osittaisen hoitovapaan kautta, mutta tätä mahdollisuutta käyttää selvästi alle kaksituhatta perhettä vuosittain. Isät eivät käytä mahdollisuutta osa-aikaisuuteen juuri lainkaan ja heidän työnteossään onkin nähtävissä muutos lähinnä työnantajan eduksi. Isien keskimääräinen työpanos on selkeästi suurempi kuin muiden työikäisten miesten. Äidit työsken-

televät osa-aikaisesti jonkin verran yleisemmin kuin muut naiset, mutta yleisempää on jättäytyä pienen lapsen vuoksi kokonaan pois työmarkkinoilta. Väestöliiton perhebarometrin mukaan yli 40 % päiväkotilasten vanhemmista haluaisi jäädä kotiin hoitamaan lapsiaan, jos se olisi taloudellisesti mahdollista.

Tuoreissa tutkimuksissa on todettu vanhempien, etenkin äidin, työuupumuksen ennakoivan lapsen psyykkistä pahoinvointia, erityisesti masennusta ja itsemurha-alttiutta. On hälyttävää, että nuoret alle 35-vuotiaat työssä käyvät naiset kärsivät selvästi aikaisempaa enemmän stressistä ja uupumuksesta. Tähän ikäryhmään sijoittuu valtaosa pienten lasten äideistä. Työelämä vaatii vanhemmilta eniten juuri silloin, kun lapset tarvitsivat kipeimmin vanhempiensa aikaa. Suomalaisen lasten elintaso on näistä näkökulmista katsoen selvästi alempi kuin esimerkiksi Keski-Euroopassa, jossa työajan jousto elämäntilanteen mukaan on paremmin järjestetty kuin meillä. Myös muissa Pohjoismaissa on selvästi yleisempää, että pienten lasten vanhemmat tekevät osapäivätyötä. Lapsen tarpeet ja etu jäävät meillä kiireisen työelämän jälkeen toissijaisiksi.

Työaikaissa on otettu huomioon myös muiden kuin pienten lasten vanhempien tarpeet siirtä kokoaikatyöstä lyhyempään työaikaan eri elämäntilanteissa. Jos työntekijä haluaa sosiaalisista ja terveydellisistä syistä tehdä työtä säännöllistä työaikaa lyhyemmän ajan, työnantajan on pyrittävä järjestämään työt niin, että työnteki-

jä voi tehdä osa-aikatyötä. Tällä työaikasäännöksellä on kuitenkin lähinnä tarkoitus turvata työntekijän työkyvyn säilyminen mahdollisimman pitkään. Lainsäädäntö mahdollistaa osa-aikatyösopimuksen tekemisen aina, kun osapuolet ovat siitä yksimielisiä, eli sopimuksenvaraisesti, mutta ei varsinaisesti ohjaa nykyisellään muiden kuin alle 3-vuotiaiden vanhempia työajan lyhentämiseen.

Vanhempien mahdollisuuksia osa-aikatyön tekemiseen tulee laajentaa. Osa-aikatyön edistämällä parannetaan vanhempien mahdollisuuksia huolehtia itse lapsistaan siten, että he samalla voisivat säilyttää yhteytensä työelämäänsä. Jos vanhempi saisi taloudellisen mahdollisuuden jakaa aikaansa työlle ja lapsilleen, parannettaisiin sekä lapsen että vanhemman hyvinvointia ja myös työnantaja hyötyisi lisääntyneestä työtehosta. Lisäksi lapsen syntymästä saakka kotona olleen vanhemman paluu täysipäiväiseen työelämään tulisi helpommaksi. Osa-aikatyöskentely vapauttaa myös vanhempien aikaa pienten kou-

lulaisten iltapäivähoitoon sekä aikaa vahvempaan kasvatusvastuuseen isommista koululaisista. Murrosikäiset nuoretkin tarvitsevat ensisijaisesti läsnä olevaa vanhempaa, ei lisätunneista tulevaa palkkaa. Lakialoitteessa esitetään, että näiden osa-aikatyön etujen saavuttamiseksi osittaisen hoitovapaan ajalta maksettavaa osittaista hoitorahaa maksetaan nykyisen kolmen vuoden ikärajan sijaan alle 12-vuotiaan vanhemmalle ja hoitoraha porrastetaan riippuvaiseksi vanhemman tulotasosta siten, että ansionmenetyksestä korvataan puolet, mutta korkeintaan 250 euroa kuukaudessa. Aloitteessa esitetään myös, että työsopimuslain mukaista oikeutta saada osittaista hoitovapaata laajennetaan siihen saakka, kunnes lapsi täyttää 15 vuotta ja annetaan vanhemmalle mahdollisuus siirtyä osa-aikatyöhön suoraan muiden perhevapaiden jatkoksi.

Edellä olevan perusteella ehdotamme,

että eduskunta hyväksyy seuraavat lakiehdotukset:

1.

Laki

lasten kotihoidon ja yksityisen hoidon tuesta annetun lain 13 §:n muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti

muutetaan lasten kotihoidon ja yksityisen hoidon tuesta 20 päivänä joulukuuta 1996 annetun lain (1128/1996) 13 §:n 1, 2 ja 4 momentti, sellaisena kuin niistä on 4 momentti laissa 562/2000, seuraavasti:

13 §

Osittainen hoitoraha

Virka- tai työsuhteessa olevalla Suomessa tosiasiallisesti asuvalla alle kaksitoistavuotiaan lapsen vanhemmalla tai muulla huoltajalla, jonka keskimääräinen päivittäinen työaika on lapsen hoidon vuoksi enintään 6 tuntia ja keskimääräinen viikoittainen työaika enintään 30 tuntia, on oikeus saada osittaista hoitorahaa.

Osittaista hoitorahaa ei makseta, kun lapsen vanhempi tai muu huoltaja itse hoitaa lasta tai tämän sisarusta saaden kotihoidon tukea.

Osittainen hoitoraha on kalenterikuukaudessa puolet laskennallisesta ansionmenetyksestä, mutta korkeintaan 250 euroa kuukaudessa. Tukeen on oikeutettu ainoastaan toinen lapsen vanhemmista tai yksi lapsen muu huoltaja.

Tämä laki tulee voimaan 1 päivänä tammi-
kuuta 2003

2.

Laki

työsopimuslain 4 luvun 4 §:n muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan 26 päivänä tammikuuta 2001 annetun työsopimuslain (55/2001) 4 luvun 4 §:n 1 mo-
mentti seuraavasti:

4 luku

Perhevapaat

4 §

Osittainen hoitovapaa

Työntekijä, joka on ollut saman työnantajan
työssä yhteensä vähintään 12 kuukautta viimek-
si kuluneen 24 kuukauden aikana, voi saada lap-
sensa tai muun hänen taloudessaan vakituisesti
asuvan lapsen hoitamiseksi osittaista hoitova-
paata sen kalenterivuoden loppuun, jona lapsi
täyttää 15 vuotta. Jos työntekijä haluaa jäädä

osittaiselle hoitovapaalle suoraan äitiys- tai van-
hempainlomalta tai hoitovapaalta, työssäolo-
aika lasketaan tällaista jaksoa edeltävältä
24 kuukaudelta. Lapsen molemmat vanhemmat
tai huoltajat eivät saa pitää osittaista hoitovapaa-
ta samanaikaisesti. Työntekijän on tehtävä esi-
tys osittaisesta hoitovapaasta viimeistään kaksi
kuukautta ennen vapaan alkamista.

— — — — —
Tämä laki tulee voimaan 1 päivänä tammi-
kuuta 2003.

Helsingissä 24 päivänä syyskuuta 2002

Bjarne Kallis /kd
Jouko Jääskeläinen /kd
Sakari Smeds /kd
Päivi Räsänen /kd

Leea Hiltunen /kd
Marja-Leena Kemppainen /kd
Kari Kärkkäinen /kd
Ismo Seivästö /kd